

Çocuk Dostu Kentlerin Bebeklikten İlk Çocukluk Dönemine Etkisi: Muğla / Menteşe Örneği**Nihan BOZDEMİR¹****Ece ÖZMEN²****MAKALE BİLGİSİ**

Makale Geliş Tarihi : 11/12/2024

Makale Kabul Tarihi : 07/05/2025

Anahtar Kelimeler:

Çocuk dostu kent, bebeklik dönemi, ilk çocukluk dönemi, 0-6 yaş, Muğla.

ÖZET

Yaşam standartları, aile dinamikleri, çevre koşulları gibi dışsal etmenler bireylerin yaşamları boyunca derin etkiler bırakmaktadır. Dünyaya gözlerini ilk açtığından itibaren bebekler ve ilk çocukluk dönemi bireyleri çevresel uyaranları algılamakta ve öğrenmekte oldukça hızlıdır. Bebeklikten ilk çocukluk dönemine kadar bireyin ailesine veya bakıcısına olan bağımlılığı çok yüksektir. Bu yaş grubunda yalnızca çocuğun değil ebeveyn rolü üstlenen kesimin ihtiyaçlarının da düşünülmesi önemlidir. Kentlerin bu anlamda farklı yaş gruplarına göre yaşam kalitesini yükseltici çözüm önerilerine ihtiyacı bulunmaktadır. Çocuk dostu kentler, çocuk haklarının kentlerde karşılık bulması, yapılacak olan bütün düzenlemelerde çocuklarla uyumlu kararların alınması gerekliliğini savunan, vizyoner bir çözüm önerisidir. Çalışma, odak grubuna aldığı 0-6 yaş aralığının kentsel alandaki ihtiyaçlarını ortaya koymak için hazırlanmıştır. Muğla'nın Menteşe ilçesinde çalışma kapsamında belirlenen yaş grubunun avantajlı ve dezavantajlı olduğu fiziksel çevre katmanlar halinde incelenmiştir. Sonuç olarak çocuklu hane halkı sayısı her yıl artan Menteşe'de yerel yönetimlere farklı bir örnek olacak şekilde çocuk dostu kent bağlamında öneriler sunulmuştur.

The Impact of Child-friendly Cities From Infancy to Early Childhood: Muğla / Menteşe Sample**ARTICLE INFORMATION**

Submission Date : 11/12/2024

Accepted Date : 07/05/2025

Keywords:

Child-friendly cities, infancy, early childhood, 0-6 ages, Muğla.

ABSTRACT

External factors such as living standards, family dynamics, and environmental conditions profoundly influence individuals throughout their lives. From birth, infants and young children quickly perceive and learn from environmental stimuli. During infancy and early childhood, dependency on family or caregivers is exceptionally high. Thus, it is essential to consider not only the needs of the child but also those of the caregivers. Cities require solutions to enhance quality of life across age groups. Child-friendly cities present a visionary approach, advocating for child rights and ensuring that urban planning aligns with children's needs. This study aims to identify the needs of children aged 0-6 in urban settings, focusing on Muğla's Menteşe district. It examines the physical environment's advantages and disadvantages for this age group in a layered analysis. Recommendations are then presented to guide local authorities in creating a child-friendly city model, especially given Menteşe's rising number of households with children.

¹ Öğr. Gör., Bursa Uludağ Üniversitesi, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Bursa, Türkiye, ORCID ID: 0000-0001-6846-033; nihanbozdemir@uludag.edu.tr.

² Dr. Öğr. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Toptan ve Perakende Satış Bölümü, Manisa, Türkiye, ORCID ID: 0000-0003-0769-9777; ece.ozmen@cbu.edu.tr.

1. Giriş

Toplumsal önemli bir bileşeni olan çocuk, ailenin, kültürün ve yaşamın devamlılığını sağlar. İnsanoğlunun dünyaya gözlerini ilk açtığı andan itibaren başlayan bebeklik ve çocukluk dönemi, herkes için ortak bir süreç olup evrensel bir değer olarak görülmektedir (Aydoğan ve Dilek, 2024). Bir toplumun hatta bir kentin gelişmesinde çocuğun varlığı önemli bir yere sahiptir. Bireysel ve toplumsal unsurların bir arada, iç içe olduğu gündelik yaşam mekânları çocuğun kimliğini inşa etmesini sağlayan yerler olarak öne çıkmaktadır (Dursun ve Güller, 2019). Bir kentin geleceğinin temsilcisi olan çocukların sağlıklı, yaşanabilir ve sürdürülebilir ortamlarda gelişimi için kendilerini kente ait bir parça, özgür ve mutlu hissetmeleri gerekmektedir (Karakuzu ve Aksu, 2022). Bireyin karakterinin oluşturulduğu, hayatının şekillendirildiği, yeteneklerini keşfetmesine imkân sağlandığı en önemli dönem 0-18 yaş aralığıdır. Göreceli bir kavram olarak değerlendirilse de Birleşmiş Milletler (BM) 0-18 yaş aralığındaki bireyleri çocuk olarak kabul etmektedir (Çağlar, 2020). Yetişkin bir bireyin gelişim aşamalarından en özel, en temel dönemlerden biri olan çocukluk; toplumsal bir varlık olarak bireyin, biyolojik ve fizyolojik özelliklerinin ön planda olduğu, belirli gelişimsel dönemlerin ve özelliklerin yer aldığı, kişiliğin temellerinin atıldığı bir dönem olarak tanımlanmaktadır (Sağlam ve Aral, 2016). Piaget, Freud ve Ericson gibi kuramcıların çocuk ile ilgili yaptıkları tanımlar incelendiğinde ise çocukluk, ergenlikten yetişkinliğe geçiş olarak tanımlanmaktadır. (Erdiller Yatmaz, Erdemir ve Erbil, 2018). Korunmaya muhtaç, bakımı ailesi tarafından yapılan (aileye ve çocuğa bakan diğer üyelere bağımlı) veya devletin gözetiminde desteklenen çocuklar da geleceğin birer yetişkin bireyidir.

Çocuk hakları kavramı ise dünyadaki tüm çocukların (din, dil, ırk ayrımı yapılmaksızın) sahip olduğu haklar olan; eğitim, sağlık, yaşama, bir yerde barınma, sağlıklı bir ortamda büyüme gibi hakların hepsini içerisinde barındıran evrensel bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle yaşanabilir ve sürdürülebilir çevrede yaşamak her çocuğun hakkıdır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu, 1990'da imzalanan ve 1995'te yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesinde belirtilen bu haklar; çocukların gelişim düzeylerine, yaş gruplarına uygun, gelişimlerini destekleyecek ortamlara sahip olma ve çocukların rahat bir alana sahip olma hakkına sahip olmasıyla birlikte belirtilen bu imkanlara erişebilme imkanına ulaşabilme şeklinde belirtilmiştir (Çakırer ve Özservet, 2015). Çocuk Hakları Sözleşmesinin 24'üncü maddesinde belirtildiği üzere Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) sağlığı, hastalığın ve engelliliğin olmayışının yanında "fiziksel, psikolojik, sosyal ve duygusal anlamda tam iyi olma hali" olarak tanımlanmaktadır. Bu maddeyle çocukların gelişimsel sürecinde de bütüncül bir yaklaşım sergilenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Sözleşmede bu durum sağlık hakkı olarak geçmekle birlikte beslenme, su ve çevre hakkıyla da doğrudan ilişkilendirilmiştir. Bu noktada çocukların gelişimlerine uygun bir çevrede yaşamaları ve vakit geçirmeleri çocuk dostu kentin oluşturulmasında çocukların sağlık hakkından yararlanması için büyük önem taşımaktadır (Akbay, 2022). Sağlık hakkı çocukların çevre hakkına da doğrudan yer vermektedir. Bu bağlamda vurgulanması gereken noktalardan biri de kentleşmedir. Çocukların arkadaş edinebildikleri, oyun oynayıp eğlenebildikleri ve yeşil alanların çocukların gelişimlerine uygun tasarlanması onların sağlıklarına da olumlu katkı sunacaktır. Bu açıdan çocukların çocuk dostu bir kentte yaşamaları, okula yürüyerek gitmeleri, kentin alt yapısının çocuklara uygun oluşturulması, çocukların kentte huzur ve rahat içerisinde yaşamaları ve hareket alanlarının olması önem arz etmektedir (Gökmen ve Taşçı, 2016).

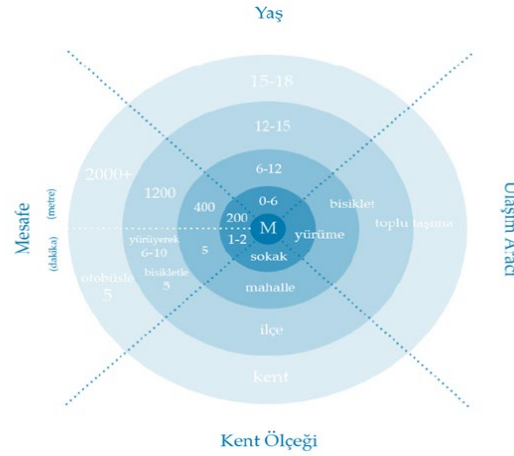
İnsanın doğumundan itibaren temel ihtiyaçlarından olan kendini ifade edebilme, sosyalleşme, ilişki kurabilme, dış mekân yaşantısını deneyimleme gibi faaliyetlere ve yaşadığı çevreyle bağ kurabilmesine imkân sağlayan şey; tasarım ve mekânsal kurgudur. Sağlıklı bir mekânsal kurguya sahip kentlerde büyüyen çocuklar hem zihinsel süreç becerileri hem de psikolojik açıdan olumlu gelişme göstermektedirler (Öktem ve Akpınar, 2018). Bugünün bir paydaşı olarak çocuk, kent mekânını kullanır ve birey olarak kendine has bir şekilde algılar (Işıklar ve Kırıcı, 2016). Çocuk, çocuk hakları ve çocuk dostu kent kavramlarının her biri, çocukların sağlıklı, güvende ve mutlu bir çevrede büyümelerini desteklemeyi amaçlayan önemli kavramlardır. Çocuk hakları ve çocuk dostu kent yaklaşımı, toplumun geleceği olan çocukların en iyi şekilde desteklenmesini hedefler. Çocuk, yaşadığı kent toplumunu

oluşturan, en küçük birim olan ailenin doğuştan bir üyesidir. Yaşam sürecinin en doğal ve değişmeyen halkalarından biri olan çocukluk, çocuk olma halidir (Kaypak ve Uçar, 2018).

Çocuk dostu kent vizyonunu ortaya koyabilmek için stratejik yaklaşımların belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için stratejik planlar, belediyelerin misyon, vizyon, hedef, amaç, politika ve stratejilerini içermesi açısından önemli temel kaynaklardan biridir (Akıllı, 2019). Çok farklı dinamiklerden beslenen kentlerin, toplumun ihtiyacına cevap veren politikaları, uygulamaları ve fırsatları bu planlarda ortaya koyup geliştirmesi gerekir (Karakuzu ve Aksu, 2022). Çocuk dostu kent yaklaşımını aktarabilmek için çocuk ve mekân ilişkisini doğru kurgulamak gerekmektedir. Piaget'e göre çocuklarda mekân algısı, bilişsel gelişim dönemlerine paralel olarak gelişmektedir. Doğduğu süreden itibaren ilk iki yılında mekânı duyularıyla ve devinimsel şekilde algılayan çocuklar, iki yaş itibarıyla mekânı yeniden canlandırmaya, simgesel olarak zihinlerinde canlandırarak yeniden üretme kabiliyetine sahip olmaktadır (Dursun ve Güller, 2019).

Bebeklik döneminden itibaren gelişiminin ilerlemesiyle birlikte çocuğun bakımından sorumlu bireyden bağımsız hareket etme isteği artış göstermektedir. Çocuk gelişim düzeyinin her bir döneminde farklılaşan gereksinimler, etkinlik alanlarının ve bakım vereninin gözlem alanı arasındaki mesafenin artmasına, bakım veren birey tarafından gözetlenme sıklığının ise azalmasına neden olmaktadır. United Nations Children's Fund (UNICEF, 2018)'e göre çocuğun bağımsız hareket edeceği mesafeler değişiklik göstermektedir. 0-2 yaş aralığında çocuk; 50 metre, 2-6 yaş aralığında 200 metre hareket alanına sahip olmakla birlikte kent ve sokak ölçeğinde bakıcı gözetiminde destekle yürüyebilmektedir. Çocuklar açısından ideal ölçülere göre evden oyun alanlarına erişim mesafeleri ise 3-5 yaş aralığında 1-2 dakika kadar mesafede, 6-11 yaş için 3-4 dakika mesafede 12-15 yaş grubu için ise 6-11 dakikalık yürüme mesafesine göre farklılaşmaktadır (Aydoğan ve Dilek, 2024).

Şekil 1. Yaşa bağlı olarak kent ölçeğinde bireyin bağımsız hareket türü ve mesafeleri (Aydoğan ve Dilek, 2024).

Çocuklara keyifli, güvenli, dinamik ve sorumlu şekilde büyüme fırsatı sağlayan, kentin fiziksel ve sosyal çevresinin çocuğa yönelik düzenlendiği kentlere çocuk dostu kent denilmektedir. Başka bir ifade ile kentte yaşayan çocukların haklarını dikkate alan, bu hakları gözeterek inşa edilmiş yerleşimlere çocuk dostu kent denebilmektedir. Böylece iki kaynaktan çocuk dostu kent yaklaşımının beslendiği düşünülmektedir. Biri fiziksel ve sosyal çevre, diğeri ise çocuk haklarıdır (Memiş, 2022). Çocuklara özgü tasarlanan mekânlarda tercih edilen araçların ve nesnelerin uygun boyutlarda kullanışlı olması, farklı yaş ve cinsiyetlerdeki çocuklara hitap edecek tasarım yapılması gerekmektedir (Karakuzu ve Aksu, 2022). Çocuk dostu kentler için dört temel kategoriden oluşan bir planlama tasarım tipolojisinden söz etmek mümkündür. İlki fiziksel çevre olarak konut, eğitim birimleri ve kentsel açık alanlar; ikincisi hizmet ve sunulan imkânlar, üçüncüsü güvenlik ve erişilebilirlik; sonuncusu ise doğal çevre ve afet

yönetimidir. Bütün bu yaklaşımlar dikkate alınması durumunda kentlerin çocuk dostu kent ünvanı almaları mümkün hale gelecektir (Memiş, 2022).

Her kentin kendine has çevre özelliği, yönetimi ve hizmet kalitesi olduğu düşünülürse çocuk dostu kentler de her kentin sahip olduğu olanak ve hizmete uygun en iyi şekilde tasarlanabilmelidir (Birol, 2009). Çocuk dostu kent, çocuğun her türlü gelişim alanına hitap eden, en çok da fiziksel ve sosyal yönden çocuğu destekleyecek, çocuğun oynarken veya vakit geçirirken eğlenbildiği, eğlenirken aynı zamanda çocuğun kendisini güvende hissedebildiği, kent yaşamının bu özelliklere uygun tasarlandığı ortak yaşam alanları olarak tanımlanabilir (Birol Özerk, 2014). Çocuk hakları göz önünde bulundurulduğunda bir yerleşim yerinin, bir şehrin çocuk dostu kent olabilmesi için bazı temel kriterler söz konusudur. Bu çerçevede çocuk dostu kentlerin aşağıdaki soruları karşılaması gerekmektedir. Bu sorular;

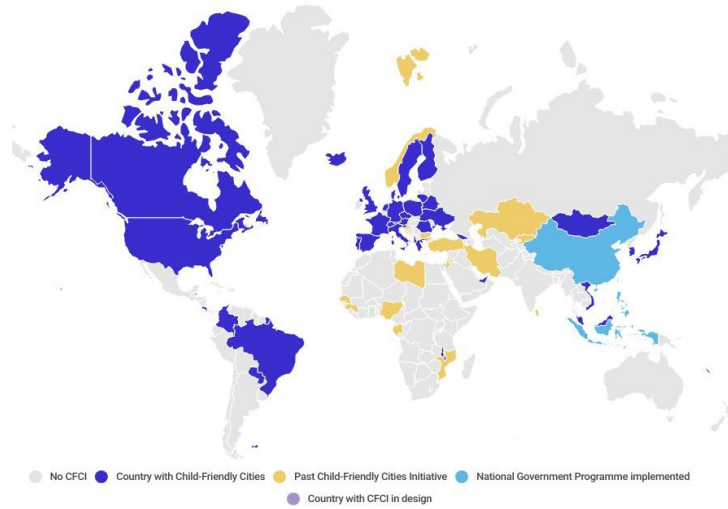
- Kent hizmetlerinden, mekânlarından ve oyun alanlarından fırsat eşitliği kapsamında her çocuk yararlanabilmekte midir?
- Kentin hangi alanları hangi oranda çocuğun kullanımına uygun olarak tasarlanmıştır?
- Çocuk kenti planlamasında veya oyun alanlarının tasarlanmasında çocuğun ilgi, ihtiyaç, yaş grubu, gelişim dönemi ne kadar ön planda tutularak tasarlanmakta mıdır?
- Çocukların oyun alan ve parklarına ulaşımı güvenli ve kolay erişilebilir mi? şeklinde sıralanabilir (Çakırer Özservet, 2015).

Çocuk dostu alanlar, kentler ve yerler için; bazı ölçütler veya kriterlere mutlaka dikkat edilmesi gerekir. Bir yerin, alanın veya mekânın çocuk dostu olabilmesi için çocuk merkezli bir anlayışın ön planda olması gerekmektedir. Çocuk merkezli anlayışta, çocukların o alan ya da mekâna olumlu tutum sergilemesi, bu alan veya mekânların çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun tasarlanmış olması çocuk dostu kentin en önemli kriterlerindendir. Bu bağlamda çocuğun gelecekte yaşadığı kente sahip çıkan bir yetişkin olabilmesi adına sosyal ve fiziksel gelişimini destekleyebilen özelliklere sahip kentler, çocuk dostu kenttir (Severcan, 2015). Çocukların sahip olduğu tüm hakların; politikalara, yasal alt zemine, bütçeleme çalışmalarına ve kentsel uygulamalara yansıtılması gerekmektedir (Berkün, 2019). Aksi durumda kentler, yapılaşma yoğunluğunun olduğu mekânlar olup, çocukların beklentilerini, gereksinimlerini ve isteklerini karşılayamamaktadır (Öktem ve Akpınar, 2018). Ancak çocuklara kenti kullanma imkânı verildiği zaman kentler yaşar. Çocukları önemseyen kentler, çocukların kent yönetimine, kentsel yaşama ve mekâna katılımını temel alır (Ataöy ve Peker, 2020). Kentlerde yaşayan her çocuğun, sokağa çıkabilen, kentin her alanını rahatlıkla kullanabilen bireyler olması gerekmektedir (Çakırer Özservet, 2015).

UNICEF'e göre çocuk dostu kent kavramı, çocuk haklarının göz önünde bulundurulduğu, çocuğun düşünceleri ve haklarının saygı gördüğü, bu hakların belediye birimlerinde, projelerinde, yer aldığı oyun alanlarının çocuklara uygun tasarlandığı kullanım yerleri olarak tanımlanmaktadır (UNICEF, 2019). UNICEF tarafından çocuk dostu kentin temelini oluşturan dokuz adet temel ilke bulunmaktadır. Bunlar; çocuk dostu yasal çerçevenin oluşturulması, çocukların kente katılımının sağlanması, çocuk haklarının bilinirliğinin artırılması, çocuk hakları stratejileri (kent ölçeğinde), çocuk hakları birimi kurulması, yasal düzenlemelerin çocuklar üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi, çocuk bütçesinin oluşturulması ve çocuklar için bağımsız savunucu bir ortamın oluşturulmasıdır (Akıllı, 2019). UNICEF çocuk dostu kent programı ve bu program çerçevesinde geliştirilmiş çalışmalarla, çocuk haklarının yaşama geçirilmesinde kararlılığını ortaya koymakta, yerel yönetim sistemi için uyarlanabilecek bir zemin sağlama amacını yerine getirmeye çalışmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018). Bu kapsamda her ülkenin, kendi kültürel ve toplumsal bağlamına göre farklı politika ve projeleri hayata geçirerek çocuk dostu kent hedefine yönelmesi beklenmektedir.

Şekil 2’de Dünya genelinde çocuk dostu kentleri olan ülkeler ve girişimlerin yer aldığı harita yer almaktadır. Güney Kore, çocukların sağlıklı ve güvenli bir çevrede büyümesini desteklemek için çeşitli politikalar ve uygulamalar geliştirmiştir. Örneğin, "Çocuklar İçin Güvende Kentler" programı çerçevesinde, çocukların güvenliği için trafik düzenlemeleri yapılır, okul çevreleri güvence altına alınır ve oyun parkları gibi alanlar oluşturulur. Ayrıca, çocukların kültürel ve sanatsal etkinliklere katılması teşvik edilirken, çocuk merkezli eğitim yaklaşımları da desteklenir. Fransa, çocuk dostu kent kavramını çeşitli şekillerde hayata geçirmiştir. Belediyeler, parklar, oyun alanları ve kamusal mekânlarda çocukların katılımını ve etkileşimini artırmak için tasarım ve düzenlemeler yapar. Çocukların ve ailelerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kreşler, okullar ve sağlık hizmetleri daha erişilebilir hâle getirilir. Ayrıca, trafik güvenliği önlemleri, çevre koruması ve çocukların sosyal entegrasyonunu teşvik eden projeler de uygulanır. Almanya, çocukların yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan çeşitli politikalar yürütmektedir. Şehir planlamasında çocuk dostu alanlar ve yeşil alanlar oluşturulur. Bisiklet yolları ve yaya yolları gibi ulaşım altyapısı çocukların güvenliğini ve bağımsızlığını destekleyecek şekilde düzenlenir. Ayrıca, çocuklar için kültürel etkinlikler, atölyeler ve spor faaliyetleri düzenlenir. Finlandiya, çocukların katılımını ve karar alma süreçlerine dâhil olmalarını teşvik eden bir yaklaşım benimser. Çocuklar, okullar ve mahallelerdeki konular hakkında görüşlerini belirtme fırsatına sahiptirler. Oyun alanları, parklar ve spor tesisleri gibi kamusal alanlar çocukların etkinliklerini destekleyecek şekilde tasarlanır. Eğitimde çocuk merkezli yaklaşımlar önemlidir ve çocukların özgürce ifade etmelerine olanak tanınır (CFCI, 2024). Türkiye geçmiş girişim olarak Dünya haritası içerisinde yer almaktadır.

Şekil 2. Dünya’da çocuk dostu kentleri olan ülkeler veya çocuk dostu kent girişimi olan ülkeler (Child Friendly Cities Initiative (CFCI), 2024).

Türkiye’de yerel yönetimlere mevcut yasal mevzuat kapsamında çocuklara yönelik çeşitli sorumluluklar ve görevler düşmektedir. Doğrudan ve dolaylı düzenlemeler içeren yasal mevzuat; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun vb. olarak karşımıza çıkmaktadır (Kavili Arap, 2024). Mevzuatta çocuk dostu yaklaşımından daha çok sosyal belediyecilik anlayışını yerine getirmek ve yerel halka hizmet sağlamak üzerine bir sistem bulunmaktadır. Dolayısıyla yerel yönetimlerin sosyal hizmet odaklı çocuk politikalarıyla karşılaşmak mümkündür. Bu nedenle yerel yönetimler tarafından çocuklara çocuk oyun alanları, kreş alanları, trafik eğitim alanları, kimsesiz çocuklar için yuvalar gibi hizmetler sunulmaktadır (Berkün, 2019). 2024-2028 yıllarını kapsayan 12. Kalkınma Planı’nda çocuk dostu kent uygulamalarının kentleşme alanında ön plana çıkan konular arasında yerini aldığı, yerel yönetimlerin kapasitelerinin geliştirilmesinin önem kazandığı görülmektedir (Kavili Arap, 2024). Türkiye Belediyeler Birliği, çocuk dostu kentlerin oluşturulması ve çocuk

haklarının korunması amacıyla bir dizi projeyi desteklemektedir. Bu projeler arasında çocukların katılımını teşvik eden etkinlikler, çocuk meclisleri ve çocukların görüşlerini alarak yapılan şehir planlaması yer almaktadır. Ayrıca Türkiye Belediyeler Birliği, çocukların güvenliği, eğitimi ve refahı için belediyeler arasında iş birliği ve deneyim paylaşımını teşvik etmektedir.

Ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında Lüleburgaz Belediyesi, çocukların yaşam kalitesini artırmak ve onların ihtiyaçlarını karşılamak üzere çeşitli projeler geliştirmiştir. "Çocuk ve Genç Dostu Lüleburgaz Projesi" kapsamında, çocuklara yönelik oyun alanları oluşturulmuş, çocukların sanat, spor ve eğitim etkinliklerine katılımı teşvik edilmiştir. Ayrıca, çocukların trafik güvenliği konusunda farkındalıklarını artırmak için eğitim programları düzenlenmiştir. Bornova Belediyesi, çocuk dostu kent yaklaşımını benimseyerek çeşitli projeleri hayata geçirmiştir. "Bornova'da Çocuk Var" projesi çerçevesinde çocuklar için oyun parkları, spor alanları ve kültürel etkinlik mekânları oluşturulmuştur. Ayrıca, çocukların okul çevresi güvenliği için önlemler alınmış, trafik düzenlemeleri yapılmış ve çevre bilincini artırmaya yönelik etkinlikler düzenlenmiştir. Şekil 3'te UNICEF Türkiye'nin çocuk dostu şehirler ve toplumlar girişiminin başladığı ilk on belediye yer almaktadır (UNICEF, 2018). Ayrıca Türkiye'de "Çocuk Sokağı" projesini hayata geçiren ilk belediye olan Esenler Belediyesi, çocukların ilgi kurduğu, kısmen ilgi kurduğu ve kurmadığı alanları arazi kullanım verilerine bağlı olarak belirlemiştir. Çocukların yoğunlukla kullanımına yönelik potansiyel alanların belirlenmesi sonucunda, çocuklar için güvenli ve çocuk dostu bir sokak tasarlanmıştır (Ayataç ve Genç, 2015).

Şekil 3. UNICEF Türkiye'nin Çocuk Dostu Şehirler ve Topluluklar Girişimi'nin olarak başladığı ilk 10 belediye (Ataöv ve Peker, 2020).

Yerel yönetimlerin görev ve sorumluluk alanı olan kentlerde otomobil sahipliğinin yüksek olmasına bağlı artan trafik, yoğun ve çarpık yapılaşma, açık yeşil alanların azalması gibi nedenler, kentleri çocuklar için tehlikeli yaşam alanları haline getirmektedir (Tandoğan, 2015). Çocuklar için yaşanabilir, sağlıklı mekânsal düzenlemeler oluşturma yetkisine yerel yönetimler sahiptir. Yerel yönetimler, kentsel açık alanları tasarlarlarken çocuk odaklı bir yaklaşımı benimsemelidir (Ataöv ve Peker, 2020). Çocuğun varlığını ilan ettiği, yaşadığı, günlük hayatını geçirdiği mekân ile ilişkisinin nasıl kurulduğu çok önemlidir. Çok boyutlu planlama ve tasarım süreçleri sonrasında mekânların nasıl kullanılması gerektiğinde karar verilmesi gerekmektedir (Dursun ve Güller, 2019).

Çocuk dostu kent oluşturmak ve çocuğun oluşturulan bu çevrede refah içerisinde yaşaması, çocuğun en kolay kendini ifade edebildiği oyun içerisinde bu çevrede yaşamını sürdürmesi en gerekli süreç olarak görülmektedir (Gökmen, 2013). Çocuk dostu kent, merkezinde çocuğun yer aldığı, çocukların kent mekânında yaşamlarına doğrudan etki eden uygulamaları barındıran sürdürülebilir temelli bir çözüm stratejisidir. Bu çalışma, multidisipliner bakış açısıyla çocuk dostu kent kavramının anlaşılabilirliğinin artmasını hedeflemektedir. Yalnızca çocuk gelişiminin takibi değil, şehir planlaması yapılırken de çocuk dostu olabilmenin fırsatlarının mekânsal izlencesi ortaya konulması, çalışmanın

amacını oluşturmaktadır. Odak grup olarak 0-6 yaş arasını temel alan çalışmada, doğum sonrası bebeklik, ilk çocukluk ve okul öncesi olarak da tariflenen bu aralıkta, kent mekânında bağımsız hareket etmelerinin mümkün olmaması, aile öyküsü ve kapsamlı ihtiyaçlar ele alınmıştır. Muğla ili içerisinde yer alan Menteşe ilçesinin kent mekânını örneklem alanı olarak ele alan çalışmada, Menteşe ilçesinin nüfus yapısı da değerlendirilmiştir. Muğla ilinin merkez ilçesi konumunda olan Menteşe'nin, çocuk dostu olma konusunda kısmi bir potansiyele sahip olduğu görülmüştür. Bir ilçenin tam anlamıyla çocuk dostu olmasına yönelik stratejilerini benimsemesinin uzun soluklu bir süreç olduğu görülmektedir. Sonuçta; çalışmanın geleceğin teminatı olan çocukların kaliteli yaşam alanlarına kavuşması, dezavantajlı olmak yerine odak grup olarak değerlendirilmesine yönelik yapılması planlanan çalışmalara bu araştırma çalışmasının bir kaynak oluşturması beklenmektedir.

2. Yöntem (Method)

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 2050 yılına gelindiğinde kentlerde yaşayan nüfusun dünya nüfusunun yaklaşık yüzde yetmişini oluşturacağı ön görülmektedir (UN-Habitat, 2020). Kentlerde artması beklenen nüfusun içerisinde mutlaka çocuklar yer alacaktır. Çocukların kent mekânında yaşama zorluğu, planlamada yetersizlik, çocukların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda kentsel hizmetlerin yetersiz kalması, çocukların gelişim dönemlerini göz önünde buldurmadan yaşadığı çevrenin ele alınması gibi sorunlar çocuklar için kentlerin yeniden düzenlemesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmanın temel problemi “gelecekte artması beklenen kentsel nüfus içerisinde çocuk dostu olabilme potansiyelini günümüzden ele alabilmek için atılması gereken adımlar neler olmalıdır?” olarak belirlenmiştir.

Çocuk hakları göz önünde bulundurulduğunda her çocuğun yaşama hakkı ve sağlıklı huzurlu bir ortamda yaşamını sürdürme hakkı dikkate alındığında çocuğun güvenli ve sağlıklı bir çevrede herhangi bir ayırım, tehlikeye uğramadan yaşaması bu anlamda bir kentte yaşaması, çocuğun en temel, en doğal hakkı olarak kabul edilmektedir (Gökmen, 2013). Bu nedenle çocukların kent yaşamının ayrılmaz bir parçası olduğunun kabul edilerek tasarımı bir paydaş olarak kabul edilmesi önem arz etmektedir. Çocuklar, toplum içerisinde fiziksel olarak yani güç, yaş hatta zihinsel açıdan korunmasız ve dezavantaja sahip bir konumda yer almaktadırlar. Çünkü çocukların güvenli, yetişkin bireylere göre daha farklı ve geniş mekânlara ihtiyaçları vardır. Kamusal mekânlar (eğitim, sağlık, kültürel), oyun oynayabilecekleri açık alanlar, yeşil alanlar çocuklar için özel düşünülmeli ve her yaş grubuna göre ayrı ayrı tasarlanmalı ve gereken özellikte olmalıdır (Çağlar, 2020). Bu çalışmada bir diğer problem de “yaş gruplarına ve çocuk gelişimine göre kent mekânında tasarlanması gereken alanların yapısı nasıl olmalıdır?” olarak ele alınmıştır.

Kentsel alanda yaşanan değişimlerin oluşturduğu olumsuzluklara çözüm üretmekte yetersiz kalınan günümüz koşullarında, çocukların gereksinimlerine cevap verebilme imkânı sunulması, söylemlerde yer almakta olsa da uygulamada hala eksikleri olan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Kavili Arap, 2024). Belediyeler, yereldeki problemlerin çözümüne en yakın ve sınırları içinde yaşayan tüm vatandaşlarında ihtiyaçlarını en iyi bilen kurumlardır. Sorumluluk alanları içerisinde olan nüfusunda önemli bir dilimini çocuklar oluşturmaktadır (Çakırer-Özservet, 2015). Fakat çocuk dostu kentleri oluşturmak için sadece belediyelerin girişimleri yeterli değildir. Merkezi hükümet, yerel yönetimler, aileler ve çocuklar yani tüm ilgili kişi ve kuruluşlar bu konuda katkı sağlamalı, bu çalışmalara katılmalıdır (Berkün, 2019). Engelli çocukların da yararlanabileceği, bütün çocukların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri, tüm ihtiyaçlarını karşılayan, güvenli, çocuk dostu, park, spor ve oyun alanlarının sayısının artması gerekmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018). Öyle ki çocuk dostu kent olmanın tek bir formülü bulunmamaktadır (Ataöy ve Peker, 2020).

Çocukların bakış açısından (çocukların katılımı yoluyla) kentsel çözümlerin kalitesini arttırmak, çocukların varlığını kentlerde görünür hale getirmek, çocukların görüşlerini dikkate almak, geleceğin yetişkini olacak çocuklar ve toplum için etkili olacaktır (Kaypak ve Uçar, 2018). Çakırer Özservet'in 2015 yılında yaptığı araştırmanın literatür taraması odağında; çocuk dostu yaklaşımlar kapsamında konut önü, sokak ve oyun alanları gibi fiziksel mekânların yanı sıra, kamusal alanlar, eğitim ve sağlık tesisleri ile şehir genelinde oluşturulan alanlarla çocuk arasındaki ilişkilerin incelenmesi yer almaktadır.

Ayrıca, çocuk ve çevre etkileşimi, küresel ölçekte yaşanan değişimlerin çocuk üzerindeki etkileri, planlama ve mekân üretim süreçlerine çocuğun katılımı ile bu katılımı desteklemeye yönelik çalışmalara da ağırlık verildiği görülmektedir (Çakırer Özservet, 2015).

Doğduğu ilk andan yetişkinlik yaşına kadar bireyin zihinsel, fiziksel, sosyal, duygusal ve dilsel gelişim özellikleri farklılık göstermektedir. Çocuğun gelişimi süresince kavrama, anlama, iletişim kurma, kendini ifade etme, hareket kabiliyeti gibi becerileri de gelişim göstermektedir. Çocuk gelişim dönemleri, 0-2 yaş aralığında bebeklik dönemi, 3-5 yaş aralığında ilk çocukluk dönemi, 6-11 yaş aralığında orta çocukluk dönemi ve 12-18 yaş aralığında ergenlik dönemi olarak kabul edilmektedir. Özetle çalışma yöntemi belirlenirken literatürde çocukların farklı yaş gruplarında farklı ihtiyaçları olduğu çıkarımından yola çıkılmıştır. Bu yüzden çalışmada ilk kısım olarak çocukluk dönemi içerisinde bebeklik ve ilk çocukluk dönemi olarak adlandırılan 0-6 yaş grubunun ihtiyaçlarına yönelik kentsel mekân çözümlemesi konusu ele alınmıştır.

Literatür taraması, 0-6 yaş grubu için ihtiyaçlar ve kentsel mekândaki uygulama alanları parametreleri belirlenip, çalışma alanı olarak belirlenen Menteşe ilçesindeki uygunluk analizi yapılmıştır. İlk olarak çocuk, çocuk hakları, çocuk dostu kent yaklaşımlarının literatürde Dünya ve Türkiye’de uygulama örnekleriyle incelemesi yapılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünü oluşturan akış şemasında ikinci bölümde yaş kısıtı ve çalışma alanı (mekânsal olarak) belirlenmiştir (Şekil 4). Demografik yapının mekân üzerindeki etkiler bağlamında incelenmesini kapsamına alan çalışmada çocuk nüfusunun oranı, çalışma alanındaki nüfusun yaş ve cinsiyet açısından dağılımı incelenmiştir. Kentsel açık alanların sayısal veriler ile ortaya koyulmasının yanı sıra yasal mevzuatın çocuk dostu kentler bağlamında uygunluğu değerlendirilmiştir. Sonuçta Menteşe ilçesinin mekânsal yapısında eski kent merkezinde yoğun ticaretten dolayı çocuk dostu kent ilkelerini uygulamanın zor olacağı, konut alanlarında ise yeşil alanların varlığının çocuk dostu olma potansiyelini arttırdığı görülmüştür.

Şekil 4. Çalışma akış şeması

Literatür Taraması

- Çocuk
- Çocuk Hakları
- Çocuk Dostu
- Dünya’da çocuk dostu uygulamalar
- Türkiye’de çocuk dostu uygulamalar

0-6 yaş arası çocukların ihtiyaçlarının belirlenmesi

- Gelişim dönemleri
- İhtiyaçları
- Kentsel Alanda ihtiyaçların giderilmesi için gereken çözüm alanları

Muğla / Menteşe ilçesinin Çocuk dostu potansiyelinin belirlenmesi

- Muğla/Menteşe ilçesindeki demografik yapının incelenmesi
- Menteşe’de çocuk nüfusu
- Kentsel açık alanlar
- Erken çocukluk dönemi bağlamında incelenmesi

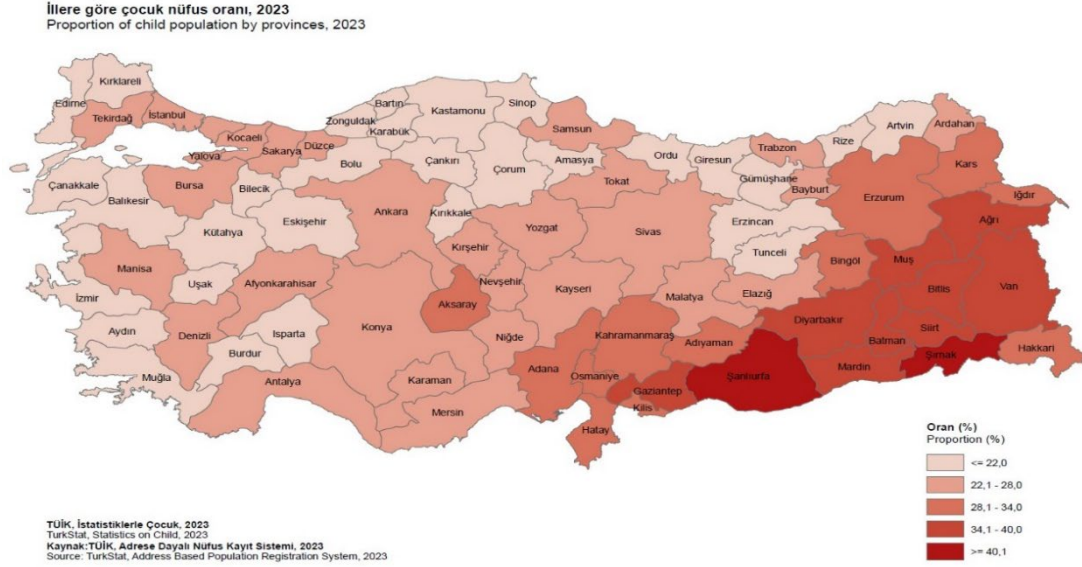
3. Bulgular

Çocuk gelişimi; en başta çocuğun yaşına, boyuna, kilosuna, sahip olduğu reflekslere, hareket kabiliyetine, algı düzeyine, kelime bilgisine, dil ve anlatım yeteneklerine, kişiliğine, kimlik arayışına, toplumdaki duruşuna, iletişim kurma becerisine göre farklılaşmaktadır. Çocukların yaşına bağlı olarak çevresi ve dış dünyaya olan merakı artmakta ve sosyalleşme arzusu yükselmektedir (Aydoğan ve Dilek, 2024). Araştırmada ortaya konan sonuçlar doğrultusunda Tablo 1’de görüldüğü üzere bebeklik döneminde tamamıyla bir yetişkine bağlı olan gelişen çocuk, yürümeyi öğrendiği ilk çocukluk dönemiyle birlikte fiziksel, zihinsel, ifade biçimi, sosyal ve duygusal becerileri kazanmasıyla bakım veren bireyin gözetimi altında bağımsız hareket edebilmektedir. Ayrıca yeşil alanların ve oyun parklarının artırılması, çocuk dostu ulaşım sistemlerinin oluşturulması, ailelere yönelik destek programlarının geliştirilmesi ve çocuk merkezli eğitim yaklaşımlarının teşvik edilmesi, çocuk dostu kent olabilmek için benimsenmesi gereken stratejiler olarak kabul edilmektedir. Bu çalışma kapsamında çocukların yaş sınırlaması uygulandığı için Muğla’nın Menteşe ilçesinde özellikle 0-6 yaş arası çocukların durumu detaylandırılmıştır.

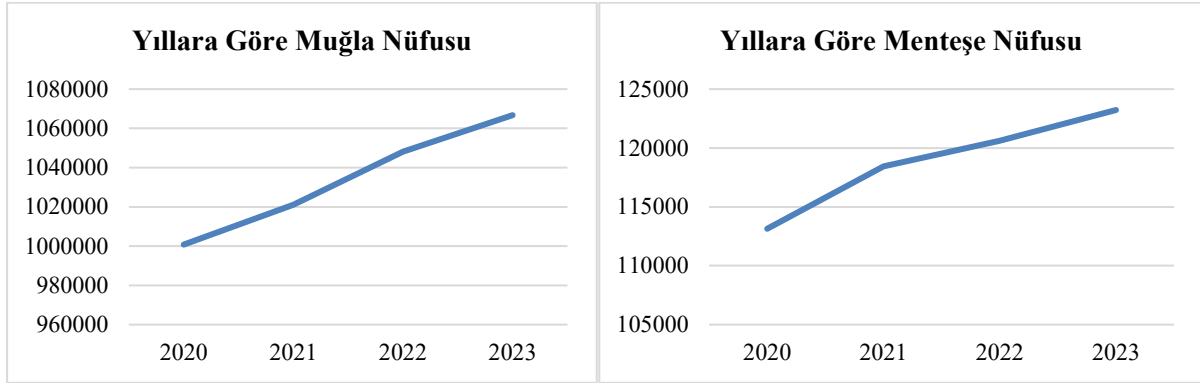
Tablo 1. Yaş gruplarına göre gelişimi, ihtiyaçları ve kentsel alanda uygulama noktası (yazarlar tarafından üretilmiştir.)

Yaş Grubu	Gelişim Dönemi	İhtiyaçlar	Kentsel Alanda Uygulama Noktası
0-2 Yaş	Bebeklik Dönemi	Anne sütü ile beslenme Güvenli bağlanma Rahat hareket edeceği alan Atma, yakalama, koşma vb. motor gelişimini destekleyici ortam Alicıları harekete geçirecek ortam Fizyolojik ve psikolojik yönden destekleyici bir ortam	Park alanlarında tuvalet ve emzirmeye uygun birimlerin oluşturulması Oyun ortamı veya mekanlarının yeterli ışıklandırılması Duyuları geliştirecek materyallerin temini (su, kum vs.) Çocuk veya bebeğin temel ihtiyaçlarını karşılanabileceği mekanların oluşturulması
2-6 Yaş	İlk Çocukluk Dönemi	Güvenli ortam Deneme-yanılma yoluyla öğrenme Yaparak yaşayarak öğrenme Özerklik duygusu kazanabilme Alicıları harekete geçirecek uyaranların bulunduğu ortam	Oyun parkı ve çocukların oyun oynayacağı her türlü alanda güvenlik görevlilerinin bulunması Dokunsal ve görsel oyun materyallerinin bulunması (su, kum vs.) Çocuğun kendini yönlendirebilmesini sağlayacak görsel işaret ve levhaların bulunması Anaokulları, okul öncesi eğitim veren eğitim kurumları vb.

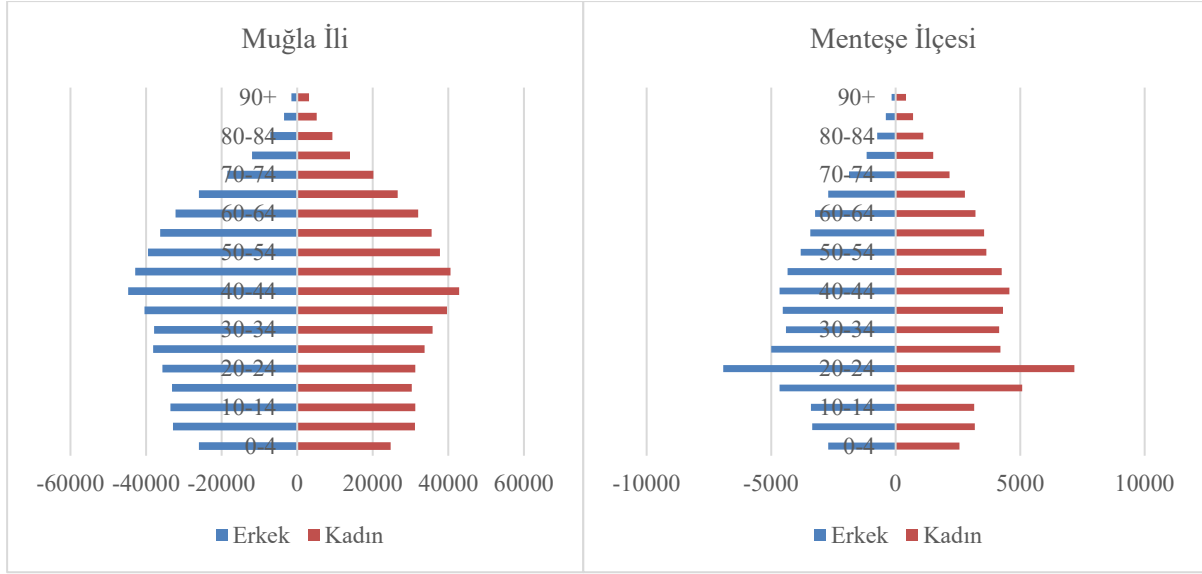
UNICEF’e göre 2025 yılında, gelişmekte olan ülkelerde yaşayanların %60’ının çocuklardan oluşması beklenmektedir. Nitelsiz kentsel alanların varlığının, çocukların gelişiminde, kimliklerinde, sorumluluk alma yeteneklerinde ve motivasyonlarında olumsuzluklara neden olacağı düşünülmektedir (Çakırer ve Özservet, 2015). Türkiye’de 2023 yılında illere göre çocuk nüfus oranına bakıldığında, Muğla’nın Türkiye’deki ortalama oranın altında kaldığı görülmektedir (Şekil 5). Bu konuda Türkiye ortalaması %26 iken Muğla’daki çocuk nüfusu oranı %20,5 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca Türkiye’de çocuk nüfusunun oranı her yıl biraz daha azalmakta olup, 2080 yılında bu oranın %19’a düşmesi beklenmektedir (TÜİK, 2024a). Bu nedenle Türkiye’de çocuk dostu kentlere olan ihtiyacın hem aile düzeni hem de nesil devamlılığı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Yaşam kalitesi yüksek çevrelerde çocuk dostu yaşam alanlarının varlığı aileler için tercih sebebi olması beklenmektedir.

Şekil 5. İllere göre çocuk nüfus oranı dağılımı, 2023 (TÜİK, 2024a)

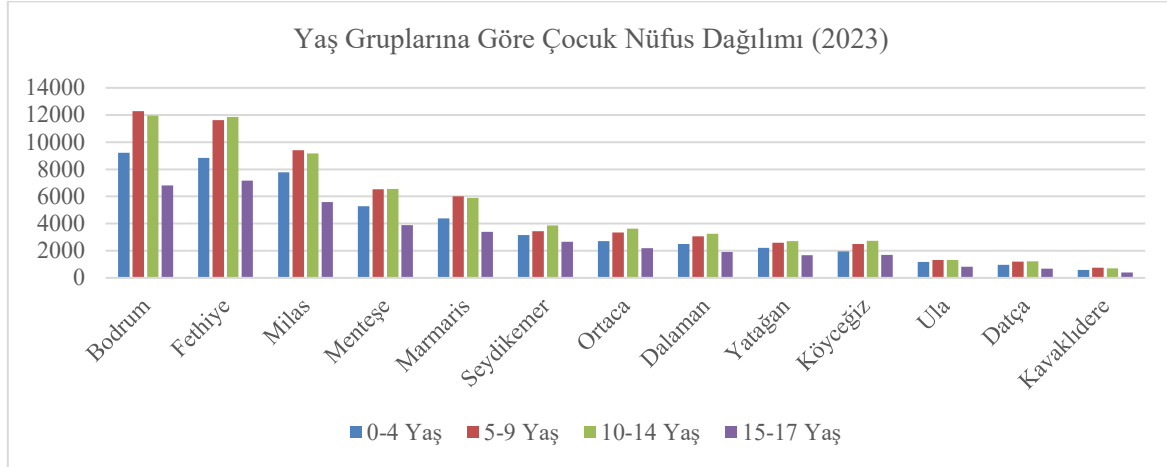
Çocuk, şehrin yaşayan kullanıcılarından biridir ve şehirde yaşayan nüfus içerisinde çocuk nüfusu azımsanmayacak kadar fazla olan bir grubu temsil etmektedir. Şehrin tasarımından planlanmasına, şehir ile ilgili her konuda çocuğunun varlığının ve ihtiyaçlarının göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Tandoğan, 2015). TÜİK 2024b verilerine göre Menteşe, Muğla ilinin nüfus açısından beşinci büyük ilçesidir. Muğla ili geneline paralel olarak Menteşe ilçesinde de nüfus her yıl artış göstermektedir (Şekil 6). Menteşe, Muğla ilinin merkez ilçesi olarak gösterilmektedir. Şehrin tarihi merkezi bu ilçede yer almakla birlikte Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nin ana kampüsü bu ilçede yer almaktadır.

Şekil 6. Yıllara göre Muğla ili ve Menteşe ilçesi nüfusları (2020-2023) (TÜİK, 2024b).

Muğla ilinin genelinde nüfus piramidi incelendiğinde çalışan nüfusun (15-65 yaş) daha yoğun olduğu görülmektedir. Menteşe ilçesinde ise 20-24 yaş aralığında çarpıcı bir şekilde diğer yaşlara göre daha yoğun bir nüfus bulunmaktadır (Şekil 7). Muğla geneline bakıldığında çocuk bulunan hane halkı sayısı her yıl artış göstermektedir. 2020 yılında 127.463 olan çocuklu hane halkı sayısının 2023 yılında 131.298 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2024b). Bu durum çocuk sayısında bir artışın olmasıyla birlikte çocukların ihtiyaçlarının artacağı anlamına gelmektedir. Bir bireyden oluşan hane halkı yerine çocuklu hane halkı varlığındaki artış gelecekte çocuk dostu yaklaşımların benimsenip kent mekânında çocuklara yönelik alanların ihtiyacını da arttıracaktır.

Şekil 7. Muğla ili ve Menteşe ilçesi nüfus piramitleri 2023 (TÜİK, 2024b).

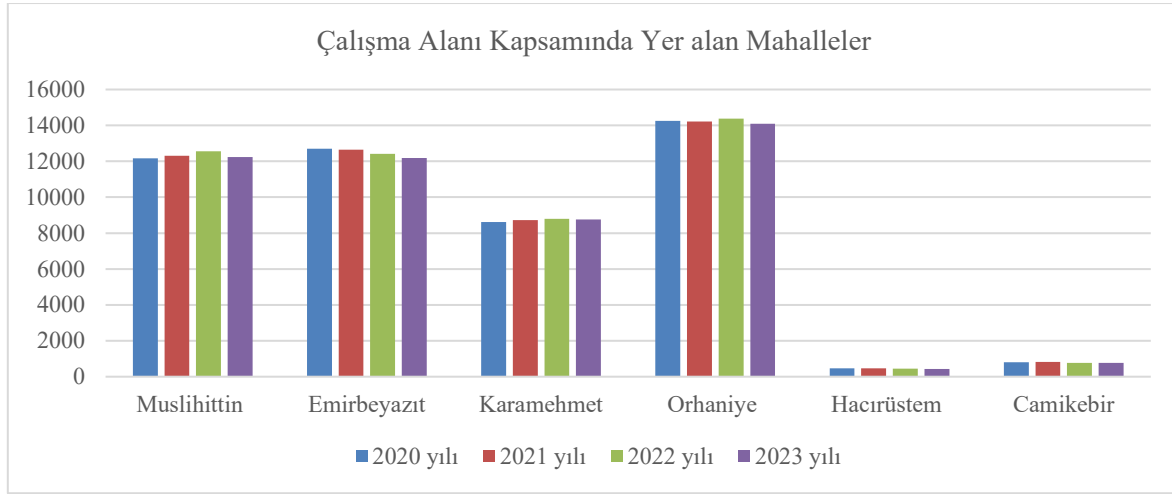
2023 yılı için yaş gruplarına göre çocuk nüfusu dağılımı incelendiğinde, Muğla’da öncelikle Bodrum, Fethiye ve Milas ilçelerinin durumu ön plana çıkmaktadır (Şekil 8). Bodrum’da toplam 40.269, Fethiye’de 39.510, Milas’ta ise 31.935 çocuk yaşamaktadır. Menteşe ilçesi ise çocuk nüfusu olarak dördüncü büyük ilçedir. Menteşe ilçesinde toplam 22.254 çocuk yaşamaktadır. 0-4 yaş arasına bakıldığında Menteşe’deki toplam çocuk nüfusunun %23,7’sine denk geldiği görülmektedir. Menteşe ilçesinin 10-14 yaş (%30), 5-9 yaş (%29,4), 0-4 yaş nüfusu ve 15-17 (%16,9) yaş nüfusu şeklinde sıralandığı görülmektedir.

Şekil 8. Muğla ilçeleri yaş gruplarına göre çocuk nüfusu dağılımı 2023 (TÜİK,2024b).

Muğla’da her yıl okul öncesi (3-5 yaş) brüt ve net okullaşma oranlarının arttığı görülmektedir. 2020 yılında brüt okullaşma oranı %39,3 iken 2023 yılında bu oran %73,8’e yükselmiştir. Üç yıl içerisinde neredeyse iki katına çıkmış bu orandaki artış olumlu bir gelişmedir. Benzer durum net okullaşma oranında da görülmektedir. Okul öncesi net okullaşma oranı 2020 yılında %36,1 iken, 2023 yılında %65,1 oranına yükselmiştir. Muğla ili genelinde yıllık çocuk nüfusu artış hızı (binde) 2020 yılında 8 iken, 2023 yılında bu durum 4,3’e gerilemiştir. Bu verinin çocuk nüfus oranı (0-17 yaş) ile de

desteklendiği görülmektedir. 2020 yılında Muğla'da çocuk nüfus oranı %21,3 iken, 2023 yılında %20,5'e düşmüştür. Menteşe ilçesinde toplam altmış altı adet mahalle yer almaktadır. Fakat bazı mahaller Menteşe ilçesinin merkezinde yer alarak kent merkezi görünümüne sahiptir. Bunlar, Muslihittin, Emirbeyazıt, Karamehmet, Orhaniye, Hacirüstem ve Camikebir mahalleridir. Orhaniye mahallesi bu mahalleler arasında en kalabalık olanıdır. Ardından Muslihittin ve Emirbeyazıt mahalleleri gelmektedir. 2020 yılından 2023 yılına bakıldığında ise merkezde yer alan mahallelerin tamamında yıllara göre nüfusta bir azalma olduğu görülmektedir (Şekil 9). Bu durumun iki farklı çıkarımı vardır. İlki kent merkezi olarak tarif edilen mahallerin yerine çeperde veya daha farklı mahallerde yaşayan nüfus artmaktadır. İkinci çıkarım ise hane halkı sayısının geçmiş yıllara göre artış hızının azalmasıdır. Özellikle çocuk sahibi olan aileler için yaratılmayan fırsatlar (anaokulu varlığı, açık yeşil alan azlığı veya diğer ihtiyaçlar) ve yaşam şartlarının ağırlaşmasına neden olmak (artan kira maliyetleri, ulaşım giderleri, enflasyon vb.) merkezi mahallerdeki nüfusun azalmasına yol açacaktır.

Şekil 9. Çalışma alanı içerisinde yer alan mahallelerin nüfusu dağılımı 2023 (TÜİK, 2024b).

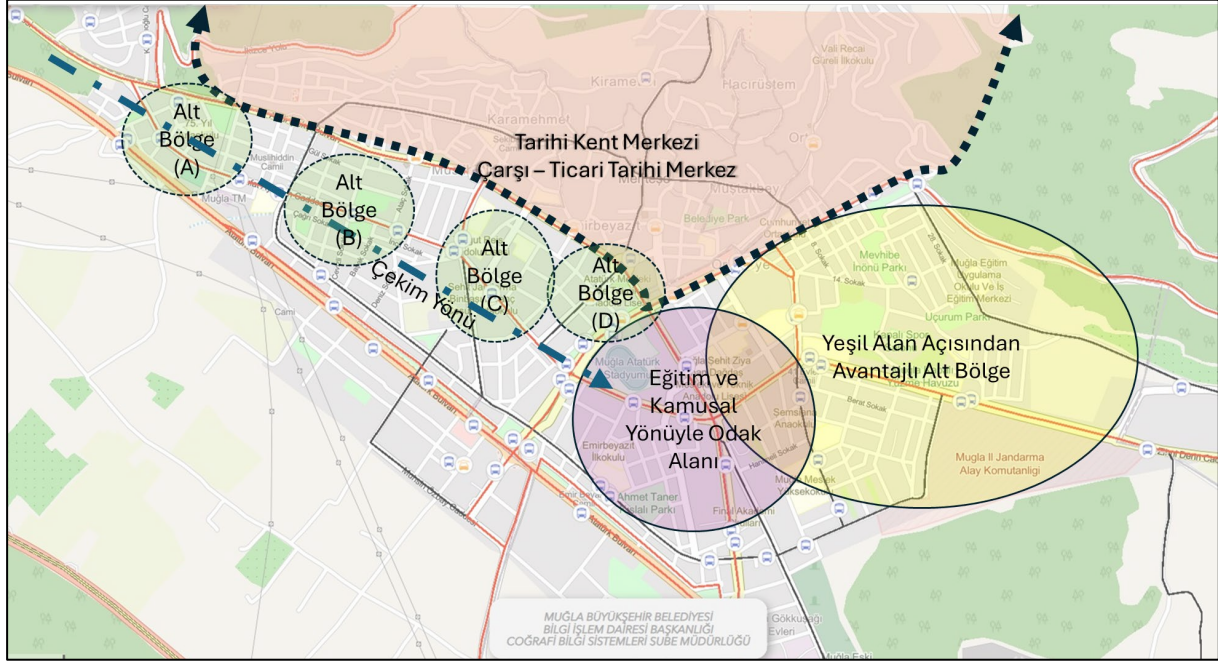
Menteşe Belediyesine ait 176 adet park bulunmaktadır. Bu park alanlarından 117'sinin oyun grubu bulunmaktadır. Ayrıca ilçede üç resmi, yedi özel olmak üzere toplam on adet bağımsız anaokulu bulunmaktadır. 2019 yılında toplam 500.000 metrekare yeşil alana sahip olan ilçede kişi başına düşen yeşil alan miktarı 4,34 metrekare olarak ölçülmüştür. 2022 yılına gelindiğinde ise yeşil alanlarda yüzde 74'lük bir artış gerçekleşmiş, toplam yeşil alan miktarı 870.000 metrekareye, kişi başına düşen yeşil alan miktarı ise 7,37 metrekareye yükselmiştir. İlçe merkezinde bulunan 95 adet park bulunmaktadır (Menteşe Belediyesi, 2022).

Muğla Büyükşehir Belediyesi'nin ortaya koyduğu vizyonda "gelecek nesillere miras bırakılabilecek, dünyanın en yaşanabilir kenti olmak" ifadesi yer almaktadır. 5216 sayılı Kanun gereği Muğla Büyükşehir Belediyesi planlarına, "çocuklara yönelik her türlü kültürel ve sosyal hizmeti yürütmek" ifadesini eklemiştir (Muğla BŞB, 2019). Menteşe Belediyesi 2020-2024 yılı Stratejik Planı'nda misyon olarak "yasal mevzuat çerçevesinde, çağdaş, sürdürülebilir ve katılımcı yönetim anlayışıyla, yeniliklere açık, gerçekçi çözümler üreten, insana dokunan, çocuklar ve dezavantajlı gruplar olmak üzere kamu yararına uygun hizmetler sunmak" ifadesi yer almaktadır. Ayrıca planda çocuklara yönelik ücretsiz kursların düzenlenmesi, sosyal eşitsizliklerin azaltılması, çocuklara sağlık, eğitim ve sosyal avantajların sağlanması hedeflenmektedir. Kentsel planlamada çocuk öncelikli tasarım yapılması da aynı planda yer almaktadır (Menteşe, Bel., 2019). Bu durum Menteşe Belediyesi'nin çocuk dostu kent olma potansiyelini barındırdığını göstermektedir.

Şekil 10'da çalışma alanı yer almaktadır. Tarihi kent merkezi, kentsel sit alanı olarak ticari anlamda gelişmiş, çarşısıyla turistik açıdan cazibe merkezi olmakla ön plana çıkmaktadır. Tablo 3'te

tanımlanmış alanların çocuk dostu olma potansiyeli verilmiştir. Yerel kültürün yansıması olan geleneksel Muğla evlerinin yer aldığı bölgede çocuklar maalesef düşünülmemektedir. Eğitim ve kamusal birimler yönüyle odak noktası olan alt merkezde ulaşım araçlarının durak anlamında yoğunlaştığı liselerin yerleştiği görülmektedir. Bu yönüyle bu alanın çocuklar için, özellikle bebeklik ve ilk çocukluk açısından yeniden planlanması gerekmektedir. Yeşil alan açısından en avantajlı alt bölge çalışma alanı doğusunda yer alan alandır. Birçok kamusal açık yeşil alanın yer aldığı alanda yine eğitim birimleri yer almaktadır. Çalışma alanı batısında yer alan alt bölgelerde ise her bir küçük alanda yeniden tasarım yapılarak çocuk oyun alanlarının artırılması gerekmektedir.

Şekil 10. Çocuk dostu Menteşe olabilme potansiyeli değerlendirme çalışması (Muğla Büyükşehir Belediyesi CBS Müdürlüğü harita altlığı üzerine özgün üretilmiş çalışmadır)

Menteşe, Asar (Hisar) Dağı'nın eteklerinden Karadağ, Kızıldağ ve Hamursuz Dağları ile çevrelenen bir ovaya doğru yayılmıştır. Geleneksel kent yapısında sokaklara cephesi olmayan mülkiyetlerin erişim ihtiyacını karşılamak amacıyla, komşu mülkiyetler tarafından dar geçiş şeritleri bırakılmıştır. Bu uygulama sonucu çıkmaz sokaklar ortaya çıkmıştır. Kentin geleneksel sokak dokusu, dar ve organik bir yapı sergileyerek kentin topografyasına uyum sağlamaktadır. Bu fiziksel yapılar, geçmişten günümüze ulaşan bir kentsel miras olarak değerlendirilmekte ve korunmaktadır (Menteşe Kaymakamlığı, 2024).

Menteşe'nin tarihi kent merkezi dışında belirlenmiş alanlarda eğitim daha az olmakla beraber daha planlı bir yerleşim olduğu görülmektedir. Alt bölge A olarak tanımlanmış alan Muslihittin Mahallesi sınırlarında yer almaktadır. Nazım Hikmet Parkı odak olmak üzere alan içerisinde 75. Yıl Anaokulu, çocuk parkları ve futbol sahası yer almaktadır. Nazım Hikmet Parkı aynı zamanda afet toplanma alanı olarak belirlenmiş bir parktır. Alt bölge B olarak tanımlanmış alan Güneş Evi'ni odak almıştır. Afet toplanma alanlarından biri olarak seçilen Güneş Evi de Muslihittin Mahallesi'nde yer almaktadır. Alt bölge A'ya göre daha yoğun bir yapılaşmanın olduğu alan, Emirbeyazıt Mahallesi'ne daha yakın bir konumdadır. Alt bölge C olarak tanımlanmış alan Emirbeyazıt Mahallesi içerisinde Anadolu Lisesinin bulunduğu bölge kentin merkeziyle bağlantılıdır. Konut yoğunluğu yerini kamusal alanlara ve ticaret alanlarına bırakmaya başlamıştır. Alt bölge D alanında ise yoğun trafik, kent merkezi, kamu kurumları ve tarihi kent merkeziyle yeni kent merkezinin birlikteliği görülmektedir. Eğitim ve kamusal odak merkezi olarak belirlenmiş alan Emirbeyazıt Mahallesi'nin güney kısmında yer almaktadır. Bu alanda

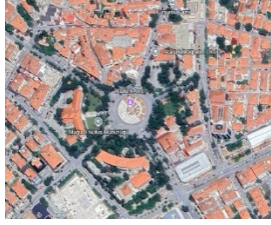
Araştırma Makalesi

kentsel açık yeşil alanlar ve konut alanları planlı olarak ele alınmıştır. Yeşil açıdan avantajlı olarak belirlenmiş alan ise Menteşe'nin eski yapılaşma alanlarının yer aldığı, eğimli ve az katlı konutlardan oluşmaktadır.

Tablo 2. Tanımlanmış alanların çocuk dostu kent olma potansiyeli (Alan görsellerinin tamamı Google Earth uygulamasından alınmıştır)

Tanımlı Alan	Özellikleri	Çocuk Dostu Kent Potansiyeli	Alandan Görsel
Tarihi Kent Merkezi	Eğimli bölgelerde bu sokaklar merdivenli sokaklara dönüşmüştür. Sokaklar genellikle dar olup birçok yerde genişlikleri iki metrenin altına düşmektedir. Geçmişte ana ulaşım arterleri olan bazı yolların dahi genişliği 3,5- 4 metreyi aşmamaktadır. Şehbal-Hilmi Şerif Baydur Çocuk Kütüphanesi varlığı	Düşük potansiyel. 0-2 yaş aralığında bebek arabası kullanımı gerektirdiği için dar sokaklarda ve eski parke taşı döşeli yollarda bebek arabalarını kullanmak zordur. Merdivenli sokaklarda bebekler ve çocuklar ile hareket etmek zordur. Çocuk kütüphanesinin varlığı önemli bir potansiyeldir. Çocuklu aileler için çekim oluşturmaktadır.	 Asar Dağı yönü merdivenli sokaklar (Menteşe Belediyesi, 2024) Çocuk Kütüphanesi (Menteşe Kaymakamlığı, 2024)
Alt Bölge (A)	Muslihittin Mahallesi batı yönü. Konut yerleşimi bölgesi, orta yoğun konut grubu, apartman blokları Anaokulu varlığı Yeşil alanların varlığı	Yüksek potansiyel. Sokak genişlikleri, yeşil alan varlığının fazla olması, planlı kentsel dokuların varlığı çocuk dostu kent olma potansiyeline katkı sağlamaktadır. Ebeveynler çocuklarıyla kentsel açık alanlarda aktivite imkânı bulabilmektedir.	 Nazım Hikmet Parkı
Alt Bölge (B)	Muslihittin Mahallesi doğu yönü Daha yüksek yoğunlukta konut dokusu Kamu kurumu il merkezlerine daha yakın Artan trafik	Orta potansiyel. Daha yoğun yapılaşma nedeniyle kentsel açık alanların varlığı azalmıştır. Yeni kent merkezi odak alanına daha yakında yer almaktadır. Erken çocukluk dönemi için kullanım alanları daha azdır.	 Güneş evi

Araştırma Makalesi

Alt Bölge (C)	Emirbeyazıt Mahallesi Anadolu liseleri alanı Kamu binaları varlığının artması Konut alanı açısından yoğunluğun kısmen azalması	Düşük potansiyel (Erken çocukluk dönemi için). Yüksek potansiyel (13 yaş üzeri çocuklar için) Liseler bölgesi olduğu için bebekler ve çocuklar açısından daha zorlu bir alan. Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü bu alan içerisinde yer almaktadır.	
Alt Bölge (D)	Emirbeyazıt Mahallesi Geçiş bölgesi, tarihi kent merkezi ile kamu kurumlarının birlikte yer aldığı kent merkezi Atatürk anıtının yer aldığı kısım. Geri görünümde Asar dağı. Yoğun trafik bölgesi	Düşük potansiyel Kent merkezi alanı, tarihi kentsel dokunun kamu kurumlarıyla kesiştiği toplanma mekânı. Atatürk anıtı ve nüfus müdürlüğü bu alanda yer almaktadır.	
Eğitim ve Kamusal Alan Odak Merkezi Alanı	Emirbeyazıt Mahallesi güney yönü İlkokul ve lise birimlerinin birlikte yer aldığı konut dokusunun arttığı adliye ve devlet hastanesi gibi ana kamusal odakların yer aldığı merkez alanı. Ahmet Taner Kışlalı ve Ersan Gümüşalan Parkı gibi büyük ölçekli kentsel açık alan varlığı Konut yoğunluğu yüksek. Tarım alanlarına geçmeden önceki son yerleşme alanı	Orta düzey potansiyel (erken çocukluk açısından). Çocuk dostu geneli için yüksek potansiyel. Planlı yapılaşma dokusu Geniş, bulvar ve yollar erişim yüksek alan Eğitim birimleri ve kentsel açık alanların varlığı fazla Stadyum bu alanda yer almakta	

Liseler bölgesi

Atatürk anıtı

Ahmet Taner Kışlalı Parkı (Menteşe Bel., 2022)

Araştırma Makalesi

Yeşil Açılan Avantajlı Alt Bölge	Orhaniye Mahallesi	Orta düzey potansiyel	
	Muğla'nın eski yerleşme dokusu, eğimli alanlar yeşil açıdan bırakılmış parklar	Az katlı konutlar ile açık yeşil alanların varlığı erken çocukluk dönemi için olumlu görülse de derin eğimli alanlar risk oluşturmaktadır.	
	Kışla parkı, botanik parkı, uçurum parkı gibi yeşil alanlar açısından	Eski yerleşme dokuları için kentsel dönüşüm ihtiyacı çocuk dostu anlayışının uygulanması adına bir potansiyeldir	
	Dağ eteklerine doğru artan eğimli alanların varlığı		Kışla Parkı

4. Sonuç ve Tartışma

Çocuklar, toplumun en hassas ve korunmaya muhtaç gruplarından biridir. Özel koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocukların gelişim düzeyine göre farklı beklentileri bulunmaktadır. Toplumsal kalkınmanın sağlanmasında çocukların varlığı kritik bir role sahiptir. Gelecek nesiller için çocukların gelişimi, hayata katılması dışsal etmen olarak görülen yaşam alanlarının kalitesine bağlı olarak değişmektedir. Kentleşme dinamiklerinin bu şekilde devam etmesi beklenen bir durum olup, dünya genelinde kentlerde yaşayacak olan çocukların sayısının da artması beklenmektedir. Bu nedenle kentlerin birey olarak çocukların varlığını gözetmesi, çocuk haklarının bilincinde olarak onların yaşamsal ihtiyaçlarını fiziksel ve sosyal çevresiyle karşılayabileceği düzeyde inşa etmesi gerekmektedir. Eğitim, sağlık, oyun, ifade özgürlüğü gibi bir dizi konuyu kapsayan çocuk hakları, çocukların güvende ve saygı görmeleri için temel ilkeleri belirlerler.

Çocuk dostu kent, çocukların güvenli, sağlıklı, eğitici ve mutlu bir şekilde büyümelerine olanak sağlayan kentsel ortamları ifade eder. Bu kavram, çocukların fiziksel ve zihinsel ihtiyaçlarını karşılayan, oyun ve eğitim imkanları sunan, çocukların katılımını ve ifade özgürlüğünü destekleyen yerleşim yerlerinin tasarımı ve yönetimini içerir. Çocuk dostu kent yaklaşımı, çocukların haklarına saygı gösterilmesini ve onların karar alma süreçlerine katılımını teşvik eder. Çocuk dostu kent, çocuğun gelecekteki profili düşünüldüğünde yetişkin bir birey olabilmesi açısından hem fiziksel hem de sosyal gelişimini destekleyici özelliklere sahip olma özelliğini taşıyan bir kenttir. Bu durum hem kentlerdeki belediyelerin hem de gerekli kurum kuruluşların, bu özellikleri sağlayacak kentlere yönelik çalışmalar için kaynak ayırması, proje ve bütçelerine bunu yansıtması gerektiği anlamına gelmektedir.

Günümüzde kentlerde çocukların en yoğun kullandığı mekânlar; konutları, konutlarının yakın çevresi, eğitim birimleri ve kentsel açık alanlar ile oyun alanlarıdır. Ayrıca sokakların çocukların aktif olarak sosyalleşebilme fırsatı bulduğu ilk mekânlar olması, çocukların kimlik oluşumunda, yaratıcılığında ve yeteneklerinde etki yaratmaktadır (Karakuzu ve Aksu, 2022). Kentsel mekânların daha yaşanabilir olması için; çocuğun kentsel alanda fiziksel çevresini oluşturan sokak, konut ve konut alanı, okul bahçesi, çocuk oyun alanları başta olmak üzere bütün kamusal mekânlarda ihtiyaçları ve isteklerine cevap verebilen, oyun eylemine fırsat sağlayan güvenli yerler haline getirilmesi gerekmektedir (Tandoğan, 2014). Çocukların vazgeçilmez haklarından biri oyun hakkıdır. Çocuğun temel oyun ihtiyaçları basittir ve çevresine güvendiğinde oyun hakkını kullanabilir (Çakırer-Özservet, 2015). Çocuk her şeyi oyunlaştırarak her türlü ortamı eğlenceli hâle getirmeyi başarabilirler. Ulaşılabilir ve yeşil alanlar çocukların sosyalleşmesi ve oyun oynaması için davet edicidir. Kentsel açık alanlar, çocuğun büyümesinde önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda bu mekânlar, çocuğun temel ihtiyaçlarına cevap verecek kazanımları güçlendirmesine de katkı sağlamaktadır (Ataöy ve Peker, 2020).

Belediyeler yani yerel yönetimler, çocukların yaşam kalitesini artırmak, onların katılımını teşvik etmek ve haklarını korumak amacıyla çeşitli projeleri hayata geçirerek çocuk dostu kentlerin oluşturulmasına katkı sağlarlar. Yalnızca yerelde değil merkezi hükümet açısından da politika alanı olarak gözetilen çocuk konusu hem Türkiye hem de Dünya çapında sürekli olarak gündem hâlinde tutulmaktadır. Bu çalışmada 0-6 yaş arası bebeklik ve ilk çocukluk dönemine odaklanılmıştır. Mekân algılamada ilk atakların yer aldığı bu dönemin yalnızca çocuklar açısından değil ebeveynler açısından da düşünülmesi gerekmektedir. Geniş kapsamlı ele alınması gereken çocuk dostu kent yaklaşımının bütün yaş gruplarıyla dost olabilmesi gerekliliği ile sürdürülebilirlik çerçevesinden ele alınması gerekmektedir.

0-6 yaş aralığındaki çocuklar için kentsel mekân tasarımı oldukça önemlidir. Bu yaş grubu, çevrelerini keşfetmeye, oyun oynamaya ve öğrenmeye büyük bir merakla yaklaşır. İşte bu nedenle, onların ihtiyaçlarına uygun, güvenli ve eğlenceli mekânlar tasarlamak önemlidir. Bir çocuk dostu kentsel mekân tasarımı yaparken şunları göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Oyun alanları; çocuklar için oyun alanları oluşturmak, fiziksel aktivite yapmalarını sağlamaktadır. Bunu sağlamak üzere; salıncaklar, kaydıraklar, tırmanma alanları gibi unsurlar düşünülmelidir. Renk ve görsellik, canlı renkler ve ilgi çekici desenler kullanarak mekânı çocuklar için daha cazip hale getirilmelidir. Ölçek; çocukların boyutlarına uygun ölçekte mobilya ve ekipmanlar seçilmelidir. Küçük masalar, sandalyeler ve düşük raflar kullanılması önemlidir. Güvenlik, keskin kenarları olmayan, yükseklikten düşmeyi önleyen yapılar tasarlanmalıdır. Zemin malzemesi de kaymaz ve yumuşak olmalıdır. Son olarak doğal elemanlar bitki örtüsü, ağaçlar ve doğal malzemelerle çocukların doğayla etkileşimini artırılmasına imkân sağlamaktadır (Turhan, 2021). Şekil 11, 12 ve 13'te farklı park örnekleri yer almaktadır.

Şekil 11. Los Heroes Parkı, Meksika (Turhan, 2021).

Şekil 12. Paro Sanchez Parkı (Turhan, 2021).

Şekil 13. Atilla İlhan Parkı (Turhan, 2021).

Çalışma kapsamında ele alınan Muğla'nın Menteşe ilçesinin görünümünü şu şekilde özetlemek mümkündür. Menteşe ilçesi Muğla'nın nüfus bakımından beşinci büyük ilçesi iken, çocuk nüfusu bakımından ise il genelinde dördüncü büyük ilçesidir. Tarihi Muğla merkezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nin ana kampüsü gibi yapıların yer almasıyla Muğla ilinin ana kumanda merkezi olan Menteşe, ilçe içerisindeki yaş grubu dağılımına bakıldığında 20-24 yaş nüfusun en fazla olduğu ilçedir. İlçenin en önemli potansiyeli yerel yönetimin stratejik planları içerisinde yer alan çocuklara yönelik sağlık, sosyal ve eğitim avantajlarının sağlanması hedefidir. Ayrıca Muğla Büyükşehir Belediyesi'nin çocuk dostu kent olmak ile ilgili deklarasyonu bulunmaktadır. Menteşe ilçesinin en büyük dezavantajı tarihi kentsel merkezindeki yerleşme dokusu, plansız ve çarpık kentleşmenin yarattığı sorunların çocuk dostu olmanın önünde durmasıdır.

Son olarak Muğla'nın Menteşe ilçesi, merkezi anlamda ilin bütününde önemli bir yere sahiptir. Artan nüfus eğilimi çocukların varlığı bu ilçede de çocuk dostu yaklaşımların gözetilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kompakt bir yerleşime sahip olan Menteşe'de çocuk dostu yaklaşımlar için bebelere özel park alanlarının tasarlanması gerekmektedir. Bebek bakım alanlarının artırılması tarihi merkez alanında çocuklar için yeni kamusal alanların oluşturulması gerekmektedir. Menteşe ilçesinde üretilen çalışmaların diğer ilçeler içinde örnek teşkil etmesi beklenmektedir. Hali hazırda çocuk kütüphanesinin varlığı, stratejik planlarda çocuklara yönelik hizmetlerin tanımlanması ve bütçelendirilmesi Menteşe ilçesinin potansiyelini artırmaktadır. Gelecek çalışmalarda derinlemesine görüşmeler ile yerel yönetimler iş birliğinde çalışmaların yapılması düşünülmektedir.

Kaynakça / References

- Akıllı, H. (2019). Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planlarında Çocuk Temalı Hedefler ve Örgütlenme Durumları. *Kamu Yönetimi ve Çocuk*. Astana Yayınları.
- Ataöv Demirkan, A., & Peker, E., (2020). Belediyeler için Çocuk ve Çevre Tasarım Rehberi. Ankara: İdealKent Yayınları (Sertifika No: 46320).
- Ayataç, H. ve Genç, Z. P. (2015), "Esenler 'de Çocuk Dostu Olmak", Hatice Ayataç (Ed.), Herkes için Dost Kentler: İstanbul Esenler İlçesi Üzerine Değerlendirmeler, 1. Baskı içinde (14-111), Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları, İstanbul.
- Aydoğan, T. G., & Dilek, E. F. (2024). Çocuk Dostu Kentsel Planlama ve Tasarım Ölçütleri. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 7(1), 188-211. <https://doi.org/10.53353/atrss.1367400>
- Berkün, S. (2019). Çocuk Dostu Kent Yönetimlerinin Çocuklar Tarafından Değerlendirilmesi: Bursa Örneği. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(1), 135-152.
- Birol, G. (2009). Çocuk Dostu Kent Neresidir? Megaron Balıkesir, *Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi*, 10-13.
- Birol Özerk, G. (2014). 21. Yüzyıl kentinde çocuk olmak. Güney Mimarlık, Mimarlar Odası Adana Şubesi Dergisi, 16, 14-16.
- Child Friendly Cities Initiative (CFCI). (2024). Explore the Initiative Worldwide. <https://www.childfriendlycities.org/>
- Çağlar, B. (2020). Çocuğun Kent Planlamasındaki Yeri Nedir? Sürdürülebilir Mühendislik Uygulamaları ve Teknolojik Gelişmeler Dergisi, 3(2), 86-91.
- Çakırer-Özservet, Y. (2015). Okmeydanı Piri Paşa İlköğretim Okulunda Risk Altındaki Çocuklar ve Resmettikleri. İçinde. Çocukların Kentsel Mekân Algısı. 77-97.
- Dursun, D. ve Güller, C. (2019). Çocuk ve Kentsel Mekân İlişkisi: Erzurum'da Çocuk Oyun Alanlarının Erişilebilirlik ve Alansal Yeterlilik Analizi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 10(1), 11-27. <https://doi.org/10.29048/makufebd.515261>
- Erdiller-yatmaz, Z. B., Erdemir, E., & Erbil, F. (2018). Çocuk ve Çocukluk: Okulöncesi Öğretmen Adayları Anlatıyor. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 6(3), 284-312.
- Gökmen, H. (2013). Çocuk dostu kent üzerine stratejiler. *TMMOB*, 2, 28-30.
- Gökmen, H., & Tasci, B. U. R. C. U. (2016). Children's views about child friendly city: A case study from Izmir. *Megaron*, 11(4). <https://doi.org/10.5505/megaron.2016.20981>
- Işıklar, S., & Kırıcı, N., (2016). Çocukların Kentsel Mekâna Katılım Hakkı. 1st International Mediterranean Science and Engineering Congress (IMSEC 2016) (pp.3804-3812). Adana, Turkey
- Karakuzu, E., & Aksu, G. A. (2022). Çocuk Dostu Ken Kavramının Çocuk – Oyun – Mekân İlişkileri ve Paydaşlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi, 4(2), 147-156.
- Kavili Arap, S. (2024). Yaşanabilir Kentler Perspektifinden Türkiye'de Çocuk Dostu Olmak. Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(1), 19-48. <https://doi.org/10.56400/tarsusiibfdergisi.1455037>
- Kaygusuz Akbay, M. (2022). Çocuk Dostu Kentler, Çocuk Hakları ve Pandemi. Toplum ve Sosyal Hizmet, 33(1), 245-266. <https://doi.org/10.33417/tsh.911261>

Kaypak, Ş., & Armağan, U. Ç. A. R. (2019). Çocuk haklarının gerçekleşmesi açısından çocuk dostu kentler. *Journal of Academic Value Studies*, 4(18), 17-29. <https://doi.org/10.13934/1999.393>

Memiş, L. (2022). Kentlerin Çocuklarından Çocukların Kentlerine: “Çocuk Dostu Akıllı Kentler”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (50), 379-397. <https://doi.org/10.30794/pausbed.941484>

Menteşe Belediyesi (2019). *Menteşe Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı*. https://mentese.bel.tr/wpcontent/uploads/dosyalar/stratejikplan/stratejikplan_20202024.pdf

Menteşe Belediyesi (2022). *Menteşe'nin Yeşil Alanlarında Artış Var*. <https://mentese.bel.tr/mentesenin-yesil-alanlarinda-artis-var/>

Menteşe Belediyesi (2024). *E-Belediye Hizmetleri. Kent Rehberi*. <https://ims.mentese.bel.tr/Projects/MENTESE/Pages/KRH.aspx>

Menteşe Kaymakamlığı (2024). *İlçemiz*. <http://mentese.gov.tr/ilcemiz>

Muğla Büyükşehir Belediyesi (2019). *Muğla Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı*. <https://www.mugla.bel.tr/sayfa/stratejik-planlar/>

Öktem, K., & Akpınar, İ. E. (2019). Çocuk Dostu Şehirler: Lüleburgaz Örneği. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 112-132.

Özservet, Y. (2015). Çocuk dostu belediyecilik. *İller ve Belediyeler Dergisi*, 1, 38-43.

Sağlam, M., & Aral, N. (2016). Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(2), 43-56.

Severcan, Y. C. (2015). Çocukların Gözünden Çocuk Dostu Yer Kavramı ve Yaşanılan Çevrelerin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği. *İDEALKENT*, 6(17), 140-181.

Tandoğan, O. (2014). Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekân: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar. *Megaron*, 9(1).

Tandoğan, O. (2015). Şehirde Çocuk. YÇ Özservet ve E. Küçük, *Marmara Belediyeler Birliği, Kültür Yayınları*, Yayın, (91), 66-94.

Turhan, B. (2021). *Oyun Mekanları. İskele Blog Yazısı*, <https://turkiyetasarimvakfi.org/tr/blog/103-oyun-mekanlari>

T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2018). “11. Kalkınma Planı (2019-2023) Çocuk ve Gençlik Özel İhtisas Komisyonu Çocuk Çalışma Grubu Raporu”, YAYIN NO: KB: 3022- ÖİK: 803, Ankara

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024a). *İstatistiklerle Çocuk, 2023*. Sayı: 53679. Yayınlanma Tarihi 19 Nisan 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2023-53679>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024b). *Nüfus ve Demografi İstatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>

United Nations Children's Fund (UNICEF) (2018). *Türkiye- UNICEF ülke iş birliği programı 2016-2020*. <https://www.unicef.org/turkiye/>

United Nations, UN-Habitat. (2020). *World Cities Report 2020: The value of sustainable urbanization*, UN-Habitat, Nairobi.

UNICEF. (2019). *Çocuk Dostu Şehirler*. Erişilen Adresi: <http://unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=64>

UNICEF (2022). *Innocenti report card 17, places and spaces, environments and children's well being*. https://www.unicefirc.org/publications/pdf/RC17-EN_Places-and-Spaces_Environments-and-childrens-well-being_Report-Card-17.pdf

UNICEF (t.y.). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, <http://cocukhaklari.https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>

Extended Abstract

From the Universal Declaration of Children's Rights to the present day, numerous studies have been conducted on children and children's rights worldwide, both in academic fields and within national policies. Every child has the fundamental right to live and grow up in a safe and peaceful environment without discrimination or exposure to dangers. This principle highlights that children must be considered integral stakeholders in urban planning processes. However, children, as a vulnerable demographic due to their physical, mental, and social characteristics, require environments that address their unique needs. These include access to safe public spaces such as educational, health, and cultural facilities, as well as green and recreational areas specifically designed for different age groups. Developing a child-friendly urban vision necessitates strategic planning, which serves as a crucial foundation for municipalities to define their mission, vision, goals, and policies. Urban policies must respond to the dynamic needs of communities by offering inclusive opportunities and practices. A proper understanding of the child-space relationship is essential for fostering child-friendly cities. Piaget's theory on the cognitive development of children indicates that spatial perception evolves in parallel with cognitive growth stages. For instance, children begin by perceiving spaces through sensory experiences and gradually develop the ability to reconstruct and imagine spatial concepts symbolically after the age of two.

Despite the recognition of children's needs in urban discourses, practical implementations remain insufficient. Local governments, being the closest administrative entities to residents, are pivotal in addressing these challenges. Municipalities, such as those in Menteşe, must focus on creating secure and accessible urban environments for all children. However, successful child-friendly cities require collaboration between central governments, local administrations, families, and children themselves. Inclusive design principles should also accommodate children with disabilities, ensuring that parks, sports facilities, and recreational areas meet the diverse needs of all children. The concept of child-friendly cities lacks a universal blueprint. To enhance urban solutions from a child's perspective, it is vital to integrate their views into decision-making processes. Doing so will not only make cities more inclusive but also prepare children for active roles in society as future adults. Literature reviews reveal that studies often focus on housing, streets, and playgrounds, while examining the relationship between public spaces, education and health facilities, and children's spatial participation.

This study focuses specifically on the needs of children aged 0–6, encompassing infancy and early childhood. The methodology includes a literature review, and an urban spatial analysis conducted in Menteşe, Muğla. The study first explores the global and Turkish applications of child-friendly urban approaches. In the subsequent stages, the spatial constraints and requirements of the target age group within the study area are identified. Demographic analysis is also undertaken to evaluate the impact of population characteristics on urban spaces, focusing on age and gender distribution within the region. Additionally, the compliance of existing legal frameworks with child-friendly city principles is assessed. Preliminary findings suggest that implementing child-friendly city principles in Menteşe's historic city center is challenging due to its dense commercial activity. However, residential areas with existing green spaces show higher potential for child-friendly urban designs. The study identifies the need for dedicated parks and public spaces for children, particularly in residential areas, to support their physical, cognitive, and social development.

Children's developmental needs vary significantly based on their age, physical abilities, cognitive levels, and social interactions. During infancy, children rely entirely on caregivers, while the early childhood stage marks the beginning of independent exploration under supervision. These findings underscore the importance of expanding green spaces, enhancing public transportation systems, and introducing family support programs to foster child-friendly urban environments. Menteşe, as a central district of Muğla, holds significant potential for implementing child-friendly urban strategies. The presence of a children's library, existing municipal strategic plans addressing children's needs, and allocated budgets enhance the district's capacity to develop sustainable solutions. The study emphasizes the necessity of designing infant-specific parks, increasing the availability of childcare facilities, and creating new public spaces for children within the historic city center.

In conclusion, this research highlights the critical role of municipalities in addressing the specific needs of children within urban environments. However, creating child-friendly cities requires a collaborative effort involving all stakeholders, including families, government institutions, and children themselves. As the global trend of urbanization continues, the number of children living in urban areas is expected to rise, necessitating inclusive urban policies that prioritize children's rights and well-being. Future studies could build upon this research by conducting in-depth interviews with local administrations to further refine child-friendly urban strategies in Menteşe and beyond.